

sak, viszont mindig hatásosak, csendesen megrázóak.

Carver *Befognád, ha szépen kérlek?* című kötetének igényes kiadása a Magvető Kiadó gondozásában hiánypótló és igazi felkiáltójel, hogy megismerjük azt a szerzőt, aki többkevesebb átfedéssel, de akkor élt, amikor a nagyok, Hemingway, Salinger vagy John Updike. A háromkötetes sorozat darabjai révén végre feltárul előttünk a 20. századi amerikai irodalom egy további fontos alakjának írásművészete.

VARGA VIKTOR

(Fordította Barabás András,
Magvető Kiadó, Budapest, 2011,
288 oldal, 2990 Ft)

JOHN UPDIKE: *Végpont és más versek*

Szövegi körítések sokasága kíséri jegyzetként és a védőborítón John Updike *utolsó kötetét*, amelynek angol nyelvű eredetije 2009-ben, a szerző halála évében jelent meg New Yorkban. Immár posztumusz könyv lett ez tehát, melyet azonban még maga a hírneves és kiváló író állíthatott össze, alig néhány héttel elhunyt előtt. A szerzőről kevesen tudják: nemcsak hogy „versekkel kezdte irodalmi

pályafutását, méghozzá humorosakkal”, hanem „egész életében, a vég küszöbén is hű maradt a költészethez”, miközben persze alapvető, irodalomtörténetileg elsődlegesnek tartható teljesítményeként a novella és a regény emblematikus művelőjévé, e műfajok egyik megkerülhetetlen 20. századi mesterévé nőtt az angolszász prózában és ezzel világviszonylatban. Ami nyilvánvalóan azt is jelenti, hogy a költő Updike feltehetőleg nem mérhető egészen a prózaíró Updikehoz, viszont *mit tehetünk?* Ezúttal ugyanis kimondottan egy/a prózaíró jelenik meg egy/az alanyi költő szerepkörében...! „Lazítás: friss regénykefém futárral – / végsimítás előre-hátra, míg / minden jelző sántít, kullog csupán / sejtelmes asztrálváltozat mögött” – jegyződik fel például *Beverly Farmson* „08. 4. 14.”-én.

Tulajdonképpen nem más: az életzáró évek időszakának személyes, naplójegyzetekre emlékeztető öndokumentálása a *Végpont* kötet egy világeletemben regényalkotó foglalkozású és momentán az aktivitását felfüggeszteni látszó, egészségileg, közérzetileg „már túl gyatra” irodalmi egyén esetében, csak ép-penséggel verses formában. A *versesség* itt túlnyomóan a 8+6 soros szakasztagolású („shakespeare-i”) szonett már-már flegmati-

kusan természetes gesztusú felhasználását jelenti, a műforma rímtelen és jambikus sorokból álló változatának alkalmazását (leginkább a verses drámából is jól ismert, élőbeszéd-közvetlenségű 10-11 szótagos sorok váltakoztatásával). S Updike magát az angol szonettet működteti kvázi „strófafaként”, lévén afféle szöveg-részként funkcionál nála a 14 soros kifejezésmintázat, amennyiben gyakran nem pusztán egy ilyenből áll adott költői dolgozata, hanem több építi fel azt.

Igazán erőteljesen és hatásosan a címadó és nyitó ciklusként is érvényesülő *Végpont*-költemény mutatja fel ezt a szerveződést, amelynek vers-feljegyzései a hetvenedik születésnap környékétől egészen az utolsó élethónap intervallumáig terjednek, döntően kronologikusan haladva, habár némi időbeli visszapillantásokkal megspékelve azért itt-ott. Vérbeli szerkesztőkészségre mutat, hogy a vegyes tematikájú emlékezés-alkotások csak ezt követően sorakoznak fel (köztük a legvirtuózabb szonettek főként az utleírás nem túl előkelő funkciójának áldozva) és hogy a „rögtönzések”, szösszenetek egészen a végére maradnak az összeállításnak. De még ezekben is érdemlegesen fel-felpillákol a kimerülőben lévő írásosztón, amely a humoros, (ön)ironikus életosztónnal volt azonos Updikenál: „tölgyfacsúcs varja károg / feketén, lenn fehér fosások” (*Levegőréte-*

gek, III). A *Talált vers* pedig az újságolvasó öregember automatikus szövegtranszformációit hozza pusztán (?) „megbolondított” kiemelésével. Itt a *vége* a munka-pontoságnak: nincs, nem lehet tovább...

A *líra mint olyan* eredendően annyiban van jelen errefelé, hogy nyelviileg feszesre, lüktetőre szervezett, kalapált-csiszolt megszólalásfutamok, kijelentésegységek tűnnek fel mindegyre az anyagban – nincs okunk kételkedni abban, hogy N. Kiss Zsuzsa minden tekintetben „hű” fordításaival találkozunk. Legfeljebb annyi ellenérzésünk támadhat ezzel kapcsolatban, hogy a naplószerű köznapiság, (ön)íronia, rezignáció és amerikai laszóság hangulati, logikai, következtetési közegeiben (amelynek pikáns-természetes eleme az öregség, leépülés, betegség tapasztalatából adódó nem hetyke, ám nagyon is öntudatos, méltóságteljes önfeladás) egy kissé talán eltúlzottnak, formálisan (ha nem is formailag!) óhatatlanul „túlszilárdított” érződik a nem éppen elhanyagolható verselőképeség önkéntelen technicitása, objektív írásszakmaisága.

De ami vérbélien „írásszakmai”, azt végsősoron nem marasztalhatjuk el az irodalomban!

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(Fordította N. Kiss Zsuzsa,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2011,
120 oldal, 2000 Ft)